

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

8. Η νοσηλευτική των υπόδουλων Ελλήνων 15^{ος} – 19^{ος} αι.

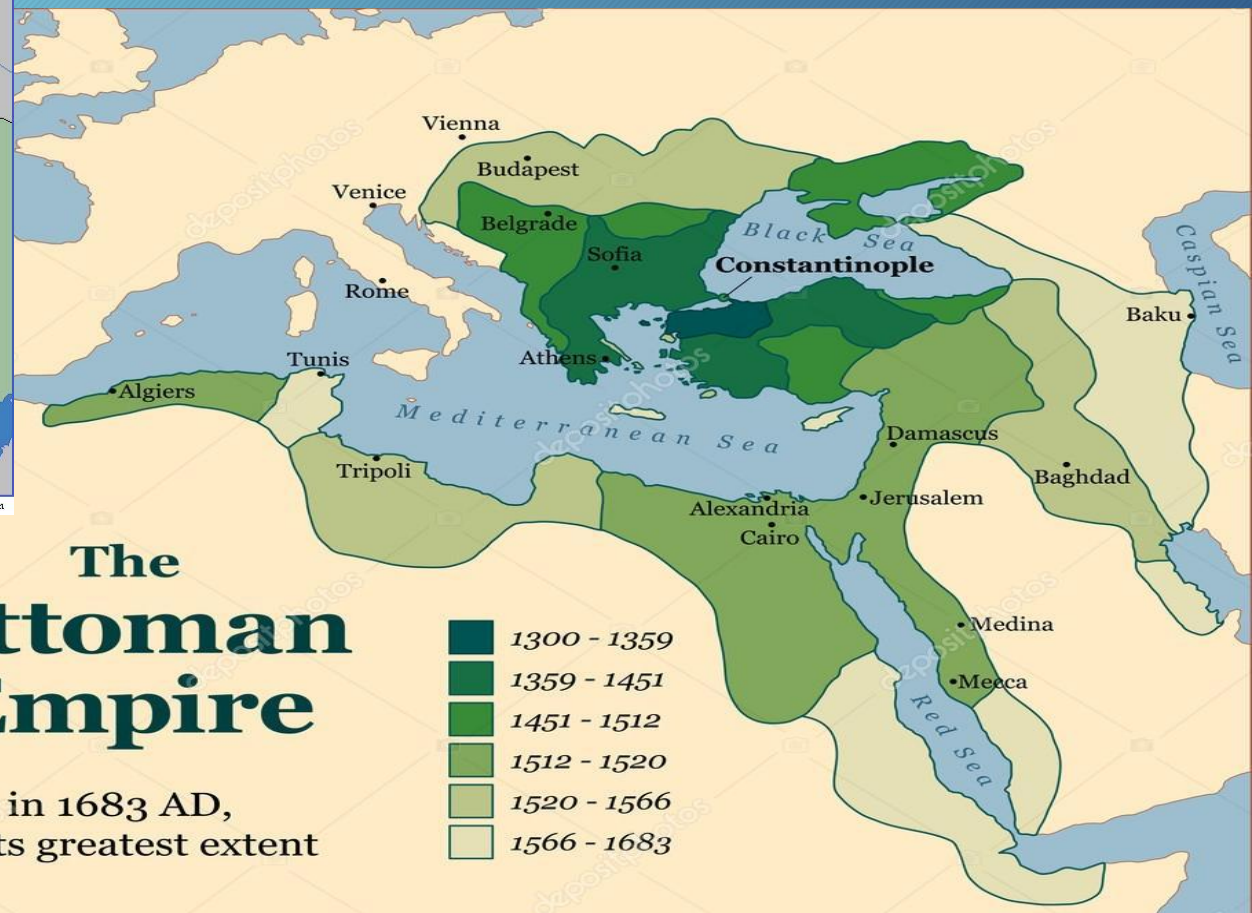
Οθωμανική Αυτοκρατορία

The Ottoman Empire

in 1683 AD,
at its greatest extent

- 1300 - 1359
- 1359 - 1451
- 1451 - 1512
- 1512 - 1520
- 1520 - 1566
- 1566 - 1683

Οθωμανική νοσηλευτική

1470 Μωάμεθ Β΄ στην Πόλη νοσοκομείο 70 κλινών + ιατρικό σχολείο

Τα φρενοκομεία γνώρισαν μεγάλη ακμή

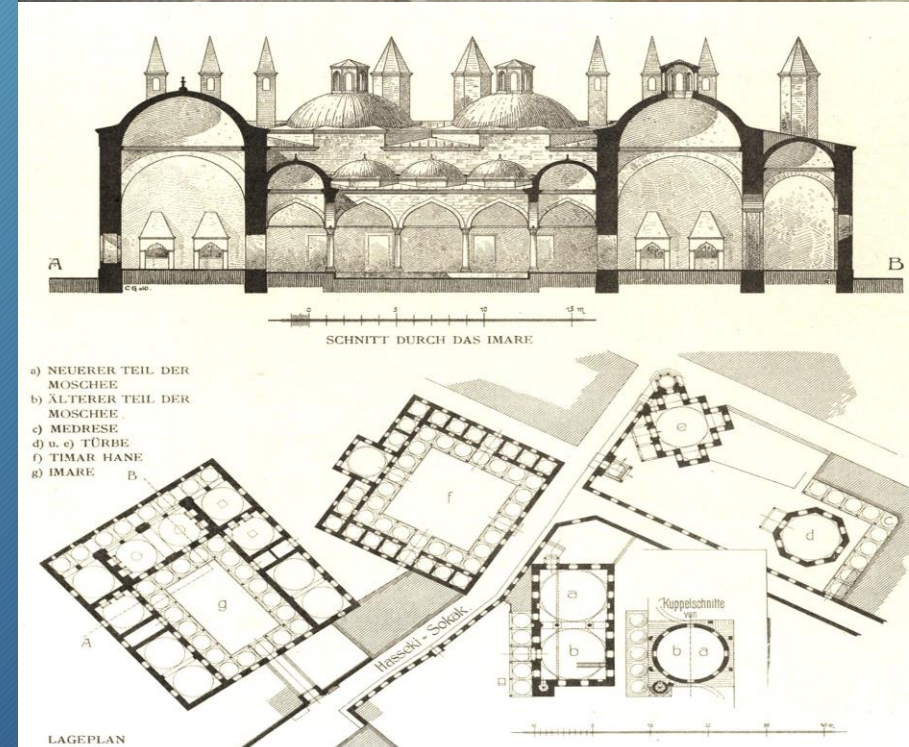
Συνδεδεμένα με τζαμιά (όπως στο Βυζάντιο)

του Σουλεϊμάν Α΄ (1520-1566) και του Αχμέτ Α΄ (1603-1617)

Πάνω από 180 νοσηλευτικά ιδρύματα χωρίς ιατρική φροντίδα: μόνο νοσηλευτική περίθαλψη.

1822 Ιατρική Σχολή στην Κων/λη

1832 Νοσοκομειακή πολιτική σε επιστημονικά πλαίσια

Αποικιακή νοσηλευτική στη Μικρά Ασία

Νοσοκομεία στη **Σμύρνη**

1675 Ολλανδικό

1710 Γαλλικό

1747 Αυστριακό

1787 Βρετανικό

1791 Αρμενικό

Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας

Βενετική νοσηλευτική στην Κρήτη

Ηράκλειο 13^{ος} αι. Αγ. Λαζάρου (νοσοκομείο για φτωχούς), 13^{ος} αι. Άγιος Αντώνιος για απόμαχους ναυτικούς, 14^{ος} αι. Λοιμοκαθακτήριο, 15^{ος} αι. Αγία Θεοδοσία για φτωχές οικογένειες

16^{ος} αι. Στρατιωτικό νοσοκομείο επιδημικές και μεταδοτικές ασθένειες 150 κλίνες ⇒ 2 ιατροί=φυσικός και πρακτικός/2x ημέρα + βοηθητικό προσωπικό (νοσηλευτές) πρόσφερε φάρμακα και διαιτολόγιο + τροφοί για παιδιά

Ρέθυμνο, Χανιά 16^{ος} και 17^{ος} αι. Ίδρυμα για παιδιά, στρατιωτικά νοσοκομεία και λοιμοκαθακτήρια

Σητεία 16^{ος} αι. Ξενώνας για φτωχούς και ταξιδιώτες

Ιεράπετρα 17^{ος} αι. λοιμοκαθακτήριο

ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΟΛΩΝ στα 1648

Βενετική νοσηλευτική στα Ιόνια νησιά και την Πελοπόννησο

Μεθώνη και Ναύπλιο Πτωχοκομείο και Στρατιωτικά νοσοκομεία, Ευαγή ιδρύματα και Λοιμοκαθατήρια

Κέρκυρα 1466 Νοσοκομείο-ξενώνας για προσκυνητές 1633 Νοσοκομείο Φραγκισκανών 1698 Αστικό νοσοκομείο + Στρατιωτικό νοσοκομείο 1739 Αστικό νοσοκομείο από Ιωάννη Νικόττι

1802 Ιδρύθηκε η **Ιατροχειρουργική εταιρεία Κέρκυρας**

Χειρουργοί, γιατροί πλοίων, αστίατροι, των φτωχών

1802-14, 1824-28, 1844-65 Ιόνιος ακαδημία=δημόσια υγεία, παιδοκομία, ιατρική και μαιευτική

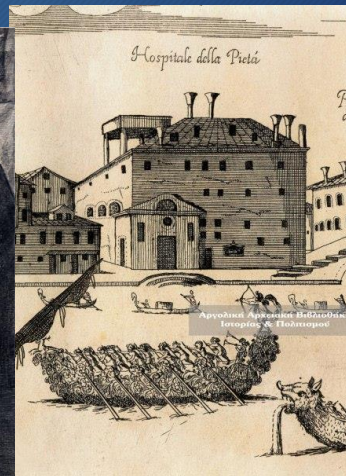
Λοιμοκαθατήρια = προστασία δημόσιας υγείας

Κεφαλλονιά 1556 Νοσοκομείου του κάστρου

Ζάκυνθος 1677 Νοσοκομείο Σώζεται ο κανονισμός

Λευκάδα 1686 Νοσοκομείο στο φρούριο της αγίας Μαύρας = 80κρεβάτια + παθολόγο, χειρουργό

Τα νοσοκομεία αυτά ήταν περισσότερο φτωχοκομεία = σπιτάλια

Ελληνική νοσηλευτική στην Κων/πολη

1517: Π. Σοφριανός, Νοσοκομείο-ξενώνας

1595: μον. Ιωσήφ, Ξενώνας Ερμιολάνων

1650: Νοσηλευτήριο ψυχοπαθών στην εκκλησία Θεοτόκου

1753: Νοσηλευτήριο του Βαλουκλή, Οσπητάλιον των Γεμιτζήδων, Νοσοκομείο της πανώλης

1794: Τα τρία νοσοκομεία ενώθηκαν σε *Εθνικά φιλανθρωπικά καταστήματα*

1853: Πατρ. Γερμανός Δ', Ορφανοτροφείο αρρένων

Οι νοσοκόμοι αναφέρονται ως „δούλοι“

Ελληνική νοσηλευτική στον Ελλαδικό χώρο

Χίος 1305: Βενέδικτος Ζαχαρίας: Ξενώνας-νοσοκομείο της Μονής Αγ. Αντωνίου Abbate

1640-1881: Νοσοκομείο των «Χίων»

1750: Νοσοκομείο του κοινού των Μαστιχοχωρίων

18^{ος}: Λοιμοκαθαρτήρια + Λωβοκομείο + Βρεφοκομείο

Αθήνα 1522: Μοναχή Φιλοθέη Μπενιζέλου στη μονή Πεντέλης: Ξενώνας νοσοκομείο χωρίς θρησκευτική διάκριση⇒Αγία Φιλοθέη

Αθήναι — Δημοτικὸν Νοσοκομείον.
Athènes — Hôpital Municipal.

Ελληνική νοσηλευτική στον Ελλαδικό χώρο

Μυτιλήνη 1679: Ξενώνας - νοσοκομείο

Θεσσαλονίκη 17^{ος} αι. Νοσοκομείο-ξενώνας και Φρενοκομείο στη Μητρόπολη ⇒ 1863-1880 ανασύσταση από Θ. Χαρίση ⇒ 1895-σήμερα ανασύσταση από Παπάφη και Πρασάκη

1745: Νοσοκομείο για πανωλόβλητους

1603: Μπικούρ Χολίμ, 1903: Χιρς (⇒ Ιπποκράτειο) και 19^{ος} Λιετο Νόαχ (Ψυχιατρικό)

1712: Ιεροδιδασκαλείον Ιατρικής και 1812 Δημόσιο θεραπευτήριο Βελιδιγιέ (Αγ. Δημήτριος),

18^{ος} αι. Στρατιωτικό (κοντά στο Λευκό Πύργο)

1865: Θεραπευτήριο του τάγματος των Αδελφών του Ελέους (Αγ. Παύλος)

1894: Ιταλικό νοσοκομείο (1945 Λοιμωδών)

1907: Νοσηλευτήριο Αγ. Παντελεήμων (⇒ 1922 Μαιευτήριο)

1898: Αστυκλινική ⇒ Φαρμακοποιός εκτελούσε συνταγές

Ελληνική νοσηλευτική στον Ελλαδικό χώρο

Γιάννενα 1793: Νοσοκομείο των Βρεττών

Σέρρες 1796: Νοσοκομείο

Μοναστική νοσηλευτική τον 19^ο αι.:

Πολλές μονές ήταν κέντρα πρόνοιας και νοσηλείας

Πολλοί μοναχοί πρόσφεραν υπηρεσίες υγείας (ιατρική, νοσηλευτική)
στους υπόδουλους

Ξεχώρισαν: ιατροφιλόσοφος Μελέτιος, Διονύσιος ο Πύρρος και ο μοναχός
Παρθένιος

Νοσηλευτική των Ελλήνων της Διασποράς

Ο άειμνος Μητροπολίτης Σμύρνης, Χρυσόστομος, μετά το αρχίατρο Τσουρούκα, το πλικάρχου Μαυρουδή και το προσωπικό του Ήρωδου Σταυρού.

Βουκουρέστι 1613: Σπ. Μιχ. Καντακουζηνό: Νοσοκομείο για 40 ασθενείς

Βενετία 1678: Ελληνικό νοσοκομείο

Σμύρνη 1723: Ελληνικό νοσοκομείο ⇒ 1748 Γραικικό νοσοκομείο Αγ. Χαράλαμπος

Ιεροσόλυμα 1729: Νοσοκομείο του Παναγίου Τάφου

Ραιδεστός 1724: Ξενώνας-νοσοκομείο

Αδριανούπολη 1752: Ελληνικό νοσοκομείο

Κυδωνίες 1780: Βρεφοκομείο

Προύσα 1780: Νοσοκομείο

Αλεξάνδρεια 1880: Ανέγερση τριών νοσοκομείων

Τό Γ'. Ἑλληνικόν Νοσοκομείον Ἀλεξανδρείας «Ἁγίου Σωφρόνιος».

Η νοσηλευτική στην Ελλάδα τον 19^ο αι. Επαναστατικοί χρόνοι

Περίθαλψη στις μονές

Σπάρτη: Παν. Γιατράκος *Σχολείον ιατροχειρουργικής*

Ονομαστοί Γιατροί: Κανέλλος, Πετμεζάς, Μεντώρος, Αναγνώστου, Σκαρπαλέζος, Κωλέττης κ.α.

Φιλελληνες: Helster D., Johannsen Fr., Byron, Mayer J., Knoffer, Bojons K., Triber H., Howe S., Hasan-Aga-Kurtli

Γυναίκες: Αλτάνα Ιγγλέζου, Ελ. Μαυροβουνιώτη, Μαντώ Μαυρογένους, Στρακέλαινα, Μαριώ κ.α.

Η νοσηλευτική στην Ελλάδα τον 19^ο αι.

Ι. Καποδίστριας: Θεσμός της καραντίνας

Όθωνας: Προτεραιότητα στις υγειονομικές υπηρεσίες

5 κατηγορίες γιατρών: επιστήμονες, εμπειρικοί, φιλέλληνες, της διασποράς, Βαυαροί.

1833 Οθώνειο Πανεπιστήμιο: α. Γενικών β. Θεολογίας γ. Νομικής δ. Ιατρικής

1835 Θεωρητικόν και Πρακτικόν Διδασκαλικόν Κατάστημα χειρουργίας, φαρμακοποιίας και ιατρικής για απόκτηση άδειας

1836 Στρατιωτικό Νοσοκομείο

1836 Πολιτικό νοσοκομείο ή νοσοκομείο *Ελπίς*

1838 Μαιευτήριο

1843 Οφθαλμιατρείο

1857 Αστυκλινική →

1836/1849 Βρεφοκομείο

1860 Ορφανοτροφείο

1861 Σχολείο Νοσοκόμων

Οθώνειο Πανεπιστήμιο

Η Βασίλισσα Όλγα και το νοσοκομείο Ευαγγελισμός τον 19^ο αι.

Βασίλισσα Όλγα: 1868 Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία Αθηνών - Αρσάκειο, Αμαλίοιο
ορφανοτροφείο

1875:Περὶ μορφώσεως γυναικῶν - Νοσοκομικὸ Παιδευτήριον $\Rightarrow$ Νοσηλευτικὴ Σχολή

Γ.Ν. Μακκάς: Οδηγίαι περὶ Νοσηλείας αρρώστων

1884: Θεραπευτήριον ο Ευαγγελισμός $\Rightarrow$ Ιφιγ. Συγγρού, Ελ. Μητσάκη από 48 κλίνες σε 130

✧ Οι νοσηλεύτριες έμεναν στον Οίκο των Αδελφών με 40 δωμάτια

Κάθε πτέρυγα 6 θαλάμους και 2 δωμάτια

Το ¼ μονόκλινα για εύπορους έναντι 10 δρχ/ημέρα

Το ¼ 2-5κλινα έναντι 3-5 δρχ/ημέρα. Τα υπόλοιπα δωρεάν.

Διέθετε εξωτερικά ιατρεία.

1901: εσωτερικός κανονισμός > 20 ετών με 2ετή φοίτηση $\leq$ 26

= 6ετής σύμβαση με Θεραπευτήριο = Άγαμες = 30δρχ/μήνα

Η Βασίλισσα Όλγα και οι νοσηλευτικοί σύλλογοι ως τους Βαλκανικούς πολέμους (1913)

1877: Μία νοσηλεύτρια από τον Ευαγγελισμό στον Πειραιά για περίθαλψη ξένων ναυτικών - Σύλλογος «Ἐπίκουρος τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν» = Ἑλληνικός Ερυθρός Σταυρός

1878: Περίθαλψη γυναιοπαίδων Κρήτης

Φιλόπτωχος Αδελφότητα, Ελεήμων Εταιρεία, Πτωχοκομείο, Τμήμα εξωτερικῶν ἀπόρων

Λαϊκό Μαιευτήριο, Ρωσικό νοσοκομείο στον Πειραιά

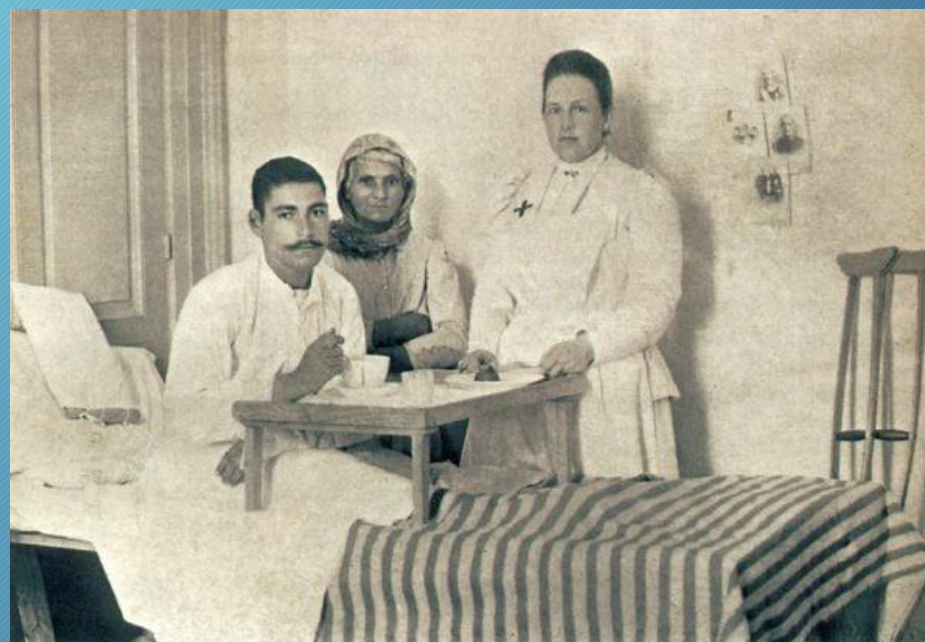
1891: «Ἡ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα» 1892: «Ἐφηβεῖο των φυλακῶν Ἀβέρωφ» 1897: παράρτημα των Υπερήλικων εφήβων καὶ Γυναικείες φυλακές

1897:Ελληνοτουρκικός πόλεμος: μεταφορά τραυματιῶν ἀπὸ το Βόλο ἢ τη Λαμία με πλωτό νοσοκομείο στην Αθήνα. Λειτουργήσε το Σῶμα εθελοντριῶν νοσοκόμων ⇒ Ἑλληνικός Ερυθρός Σταυρός.

1913:Δολοφονήθηκε ο Βασιλιάς Γεώργιος Α΄ στη Θεσσαλονίκη. Οἶκος της Αγίας Όλγας για την περαιτέρω μόρφωση των νοσηλευτριῶν. Εξορίστηκε στη Ρωσία, ἐν συνεχείᾳ στην Ελβετία καὶ πέθανε στη Ρώμη 1926.

Εισήγαγε την συστηματικὴν ἐκπαίδευση των νοσηλευτῶν στην Ελλάδα.

Νοσηλευτικά Ιδρύματα στην Αθήνα τον 19^ο αι.

- 1864: Πτωχοκομείο ή Γηροκομείο > Ελεήμονη εταιρεία Αθηνών - 1876 Ιδιόκτητο κτήριο
- 1873: Τζάννειο, Δημοτικό νοσοκομείο Πειραιά = 2 πτέρυγες: Παθολογικό, Χειρουργικό + Μαιευτικό, Οφθαλμολογικό
- 1887: Δρομοκαΐτειο θεραπευτήριο ή φρενοκομείο = 2 τμήματα: απόρων και εύπορων
- 1892: Άσυλο Ανιάτων 1896: Αρεταίειον = Χειρουργική-Γυναικολογική κλινική του Πανεπιστημίου: διδασκαλία, εξάσκηση φοιτητών και νοσηλεία ασθενών
- 1896: Νοσοκομείο Παίδων *Αγία Σοφία* (πριγκ.) = 16 κλίνες
- 1881 Θεραπευτήριο Κολλητικών νοσημάτων
- ⇒ 1885 Αφροδίσιων νοσημάτων

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

9. Η νοσηλευτική στη Δύση 19^{ος} -20^{ος} αι.